

Giáo dục hướng nghiệp học sinh phổ thông trong chương trình giáo dục địa phương trên địa bàn tỉnh Nghệ An

Đặng Văn Hải

Công đoàn ngành Giáo dục tỉnh Nghệ An
Số 67 Nguyễn Thị Minh Khai, thành phố Vinh,
tỉnh Nghệ An, Việt Nam
Email: haidv@nghean.edu.vn

TÓM TẮT: *Giáo dục hướng nghiệp học sinh phổ thông luôn nhận được sự quan tâm rất lớn của các nhà trường, của phụ huynh học sinh và cả xã hội. Làm tốt giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông sẽ giúp các em chọn đúng con đường đi, lựa chọn được ngành nghề phù hợp với năng lực, sở thích, hoàn cảnh gia đình và nhu cầu nhân lực của xã hội, góp phần nâng cao nguồn nhân lực quốc gia, thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội, nâng cao khả năng hội nhập quốc tế. Giáo dục hướng nghiệp học sinh được quan tâm cụ thể từ mục tiêu, cấu trúc, nội dung của từng cấp học, môn học trong chương trình giáo dục phổ thông năm 2018 cũng như trong xây dựng chương trình giáo dục địa phương. Để thực hiện tốt giáo dục hướng nghiệp trong chương trình giáo dục địa phương, cần lựa chọn những nội dung, chủ đề thiết thực đối với việc hình thành, phát triển phẩm chất, năng lực cần thiết cho học sinh, đáp ứng các ngành nghề lao động cũng như thế mạnh của địa phương thông qua phương pháp tổ chức các hoạt động học tập, hoạt động trải nghiệm, dự án học tập tích cực, gắn với tình hình phát triển kinh tế, chính trị, xã hội, lao động - sản xuất, văn hoá của địa phương trong bối cảnh hội nhập toàn diện về kinh tế xã hội của tỉnh trong phạm vi đất nước và quốc tế.*

TỪ KHÓA: **Giáo dục hướng nghiệp; học sinh phổ thông; chương trình giáo dục; địa phương.**

→ Nhận bài 21/4/2020 → Nhận bài đã chỉnh sửa 12/6/2020 → Duyệt đăng 15/9/2020.

1. Đặt vấn đề

Trong những năm qua, giáo dục hướng nghiệp (GDHN) học sinh (HS) phổ thông luôn nhận được sự quan tâm rất lớn của các nhà trường, của phụ huynh HS và cả xã hội. Mặc dù có những số liệu khả quan hơn trong năm 2019 về vấn đề lao động việc làm nhưng theo thống kê của Bộ Lao động Thương binh và Xã hội cho thấy con số thất nghiệp ở lao động có trình độ đào tạo đại học gấp gần 4 lần so với trình độ đào tạo cao đẳng, trung cấp. Điều đó cho thấy một bức tranh rất lãng phí trong đào tạo nguồn nhân lực quốc gia. Làm tốt GDHN, phân luồng, lựa chọn đúng con đường đi phù hợp với năng lực, điều kiện bản thân và nhu cầu nhân lực của xã hội ngay từ khi còn HS sẽ góp phần nâng cao nguồn nhân lực quốc gia, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội (KT-XH), nâng cao khả năng hội nhập quốc tế. GDHN đã có từ lâu, được sự quan tâm lãnh đạo chỉ đạo của các cấp, các ngành song kết quả thực tế chuyển biến rất chậm, kết quả đạt được còn thấp và đây được xem là một trong những điểm nghẽn của giáo dục (GD) nước ta, làm ảnh hưởng rất lớn tới nguồn nhân lực quốc gia và sự phát triển của nền KT-XH đất nước.

Theo Báo cáo thống kê của Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) năm 2019, Việt Nam có khoảng 1,2 triệu HS tốt nghiệp trung học cơ sở (THCS). Trong đó, tỉ lệ HS

tốt nghiệp THCS vào học trung học phổ thông (THPT) chiếm hơn 70%, vào học bổ túc THPT hơn 8%, học trung cấp chuyên nghiệp và trung cấp nghề hơn 5%, tham gia vào thị trường lao động khoảng 15%. Đối với THPT, số HS đăng kí thi THPT quốc gia là 886 nghìn HS, trong đó có đến 653 nghìn HS đăng kí xét tuyển vào đại học, chiếm 74%. Như vậy, nguyện vọng học cao đẳng, trung cấp, học nghề hoặc tham gia thị trường lao động chỉ đạt 24%. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến kết quả GD hướng nghiệp còn thấp như trên nhưng nguyên nhân chính vẫn do nội dung chương trình (CT) cho hoạt động GDHN còn nghèo nàn, chậm đổi mới. Để khắc phục nội dung trên, một trong những nhiệm vụ cốt yếu mà Đảng, Nhà nước chỉ ra đó là đổi mới CT GD phổ thông (GDPT), trong đó phân định rõ giai đoạn GD cơ bản và giai đoạn GD định hướng nghề nghiệp, nội dung được đưa vào các môn học và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, trong đó có CT GD địa phương (GDĐP). Trong khuôn khổ của bài viết, chúng tôi tập trung phân tích vấn đề GDHN HS thông qua việc xây dựng CT GDĐP theo CT GDPT năm 2018, giúp cho các cấp quản lí GD có cách nhìn nhận vấn đề này một cách tổng quát và toàn diện, từ đó có các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả GD nói chung và hoạt động GDHN nói riêng tại mỗi địa phương, đáp ứng đổi mới căn bản, toàn diện GD.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở pháp lý

GDHN HS đã được Đảng, Nhà nước quan tâm chỉ đạo. Ngày 05 tháng 12 năm 2011, Bộ Chính trị đã ban hành Chỉ thị số 10 - CT/TU, trong đó nêu rõ: “Đến năm 2020, phần đầu có ít nhất 30% số HS tốt nghiệp THCS đi học nghề”. Nghị quyết số 29/NQ-TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 của Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về Đổi mới căn bản toàn diện GD&ĐT đã xác định mục tiêu cụ thể đối với GDPT là: “Tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, nghề nghiệp cho HS... Bảo đảm cho HS có trình độ phổ thông cơ sở (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau phổ thông cơ sở; phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng”. Nghị quyết số 88/2014/QH13 về Đổi mới CT, sách giáo khoa phổ thông cũng nêu rõ mục tiêu “...Tạo chuyển biến căn bản, toàn diện về chất lượng và hiệu quả GDPT; kết hợp dạy chữ, dạy người và định hướng nghề nghiệp; phát huy tốt nhất tiềm năng của mỗi HS”. CT GDPT năm 2018 xác định “... Cụ thể hoá mục tiêu GDPT, giúp HS làm chủ kiến thức phổ thông, biết vận dụng hiệu quả kiến thức, kĩ năng đã học vào đời sống và tự học suốt đời, có định hướng lựa chọn nghề nghiệp phù hợp... [1].

2.2. Giáo dục hướng nghiệp học sinh phổ thông trong chương trình giáo dục địa phương ở Nghệ An

2.2.1. Kết quả giáo dục hướng nghiệp trên địa bàn tỉnh Nghệ An

Theo kế hoạch phân luồng, hướng nghiệp, dạy nghề HS sau THCS và THPT trên địa bàn tỉnh Nghệ An đến năm 2020, ban hành theo Quyết định 3010/QĐ-UBND, ngày 15 tháng 7 năm 2015, mục tiêu đến năm 2020 có 70% HS sau THCS vào học THPT và 30% HS vào học tại các cơ sở GD nghề nghiệp. HS tốt nghiệp THPT có 30% vào học đại học, 48% vào học cao đẳng, trung cấp, dạy nghề, tham gia thị trường lao động tự do 1%, du học, xuất khẩu lao động khoảng 22%.

Theo báo cáo tổng kết năm học 2018 - 2019 của Sở GD&ĐT Nghệ An, HS tốt nghiệp THCS là hơn 36.000 em, tỉ lệ vào học THPT trên 81,3%; trung cấp chuyên nghiệp và nghề khoảng 8,1%; tham gia vào thị trường lao động khoảng 10,6%; HS tốt nghiệp THPT hơn 29.000 em, tỉ lệ đăng kí vào đại học, cao đẳng khoảng 59,0%; đi học trung cấp chuyên nghiệp và nghề khoảng 19,5%; tham gia vào thị trường lao động và luồng khác 21,5%.

Kết quả trên cho thấy, đến hết năm 2020, tỉnh Nghệ An chưa đạt được mục tiêu phân luồng, hướng nghiệp, dạy nghề theo kế hoạch đề ra. Do đó, tỉnh vẫn xác định GDHN tiếp tục là nội dung có ý nghĩa quan trọng trong việc thực hiện CT GDPT năm 2018, trong đó có CT GDĐP.

2.2.2. Giáo dục hướng nghiệp trong cấu trúc chương trình giáo dục địa phương của tỉnh Nghệ An

Nghệ An là tỉnh có diện tích lớn nhất nước với hơn 1600 km², 21 đơn vị hành chính cấp huyện với 11 huyện vùng núi, trong đó có 5 huyện vùng núi cao. Là tỉnh có văn hóa, lịch sử lâu đời, với 37 dân tộc sinh sống, điều kiện tự nhiên 80% diện tích đồi núi, thời tiết khắc nghiệt, KT-XH còn nhiều khó khăn, nguồn nhân lực còn nhiều bất cập, đặc biệt là vùng miền núi. Dân số tỉnh Nghệ An năm 2019 đạt 3,337 triệu người, trong đó lực lượng lao động có gần 2 triệu người, đứng thứ 4 cả nước. Hàng năm, bổ sung hơn 30 nghìn người và đang ở trong thời kì “dân số vàng”. Đây là lợi thế về nguồn lao động dồi dào nhưng cũng là thách thức khi giải quyết việc làm cho người lao động.

Theo Báo cáo KT-XH tỉnh Nghệ An năm 2019 của Cục Thống kê Nghệ An, tỉ lệ lao động qua đào tạo chỉ chiếm 21%, trong đó tỉ lệ này ở các huyện miền núi chỉ khoảng 12%. Sự chuyển dịch cơ cấu lao động đang còn chậm, lao động trong ngành Nông, Lâm nghiệp, Thủy sản đang làm việc khoảng 897 nghìn người chiếm tỉ lệ 47,73%, lao động công nghiệp, xây dựng khoảng 422 nghìn người chiếm 22,47% và dịch vụ tương ứng là 560 nghìn người chiếm 29,8%.

Nội dung GD của địa phương là những vấn đề cơ bản hoặc thời sự về văn hoá, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp, ... của địa phương bổ sung cho nội dung GD bắt buộc chung thống nhất trong cả nước nhằm trang bị cho HS những hiểu biết về nơi sinh sống, bồi dưỡng cho HS tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học để góp phần giải quyết những vấn đề của quê hương [2].

GDĐP là một trong số các nội dung mới được ban hành và như là một bộ phận “cấu thành” của CT GDPT năm 2018. Trong đó, ở cấp Tiểu học, GDĐP được tích hợp chủ yếu trong Hoạt động trải nghiệm và một số môn học khác như: Đạo đức, Tự nhiên và Xã hội, Tiếng Việt, Lịch sử và Địa lí, ... Ở cấp THCS và THPT, nội dung GDĐP được quy định với thời lượng 35 tiết/năm học. Nội dung GDĐP nhằm trang bị cho HS những hiểu biết cơ bản hoặc thời sự về văn hóa, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp, ... của địa phương, bổ sung cho nội dung GD bắt buộc chung thống nhất trong cả nước. Từ đó, bồi dưỡng cho HS tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học để góp phần bảo tồn những giá trị văn hóa của cộng đồng dân cư các dân tộc địa phương, xây dựng văn hóa, kinh tế - xã hội địa phương ngày càng phát triển [1].

CT GDĐP sẽ góp phần hình thành các năng lực, phẩm chất HS được quy định trong CT GDPT 2018. Bên cạnh đó, phát triển cho HS năng lực thích ứng với cuộc sống, năng lực thiết kế và tổ chức hoạt động, năng lực định hướng nghề nghiệp, năng lực tìm hiểu tự nhiên và xã

hội; Vận dụng kiến thức (tự nhiên, văn hóa, xã hội) vào thực tiễn, ứng xử với tự nhiên phù hợp với yêu cầu phát triển bền vững, bảo vệ môi trường của đất nước và ở địa phương.

Nội dung GDĐP gắn với tình hình kinh tế, chính trị, xã hội, lao động - sản xuất, văn hoá địa phương để đáp ứng mục tiêu xây dựng, phát triển của địa phương, kế thừa và kết nối với các môn học và hoạt động GD khác như: Tiếng Việt, Ngữ văn, Tự nhiên và Xã hội, Khoa học, Đạo đức, Hoạt động trải nghiệm, Lịch sử, Địa lí, Công nghệ, Khoa học tự nhiên, Vật lí, Hoá học, Âm nhạc, Mĩ thuật,... giúp HS vận dụng tích hợp kiến thức, kĩ năng của các môn học, hoạt động GD trong CT GDPT năm 2018 vào giải quyết các vấn đề thực tế đời sống cá nhân, gia đình, địa phương.

Mục tiêu của CT GDĐP chú trọng đến hoạt động GDHN HS: CT GDĐP tỉnh Nghệ An được xây dựng nhằm trang bị cho HS những hiểu biết cơ bản hoặc thời sự về văn hoá, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp, ... tỉnh Nghệ An. Từ đó, bồi dưỡng cho HS tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học để góp phần bảo tồn những giá trị văn hoá của cộng đồng dân cư các dân tộc, xây dựng văn hóa, KT-XH địa phương ngày càng phát triển [3].

Đối với cấp Tiểu học, GDHN được thể hiện trong CT GDĐP giúp HS bước đầu hình thành những kiến thức cơ bản về một số vấn đề của địa phương như: Lịch sử hình thành và phát triển, truyền thống quê hương, lễ hội, nghệ thuật truyền thống; di tích lịch sử, danh nhân văn hóa, phong tục, tập quán địa phương, địa lí, dân cư, cảnh quan thiên nhiên, môi trường tự nhiên, ngành nghề, làng nghề truyền thống của địa phương.

Đối với cấp THCS và THPT, GDHN trong CT GDĐP giúp HS tiếp tục phát triển, nâng cao kiến thức về các vấn đề địa lí kinh tế xã hội, địa lí du lịch, thị trường lao động, các ngành nghề, làng nghề truyền thống, các ngành kinh tế mũi nhọn của địa phương.....kế hoạch nghề nghiệp; Dự án phát triển nghề ở Nghệ An; Con đường khởi nghiệp trên quê hương; ...

CT chú trọng tính hướng nghiệp, hình thành phẩm chất, năng lực cho HS đáp ứng nhu cầu phát triển của địa phương, cả nước và hội nhập quốc tế, nội dung GDĐP tỉnh Nghệ An sẽ bổ sung các vấn đề về các ngành nghề và hoạt động lao động sản xuất của địa phương, chiến lược phát triển kinh tế, văn hoá, chính trị địa phương, hình thành phẩm chất, năng lực cần thiết cho HS đáp ứng các ngành nghề lao động cũng như thế mạnh của tỉnh. Về phẩm chất, năng lực được yêu cầu cần đạt cụ thể như sau:

Phẩm chất chung được thể hiện qua phẩm chất chăm chỉ

- Tiểu học: Thường xuyên tham gia các công việc của gia đình, trường lớp, cộng đồng vừa sức với bản thân.

- THCS: Luôn cố gắng đạt kết quả tốt trong lao động ở trường lớp, cộng đồng; Có ý thức học tốt các môn học, các nội dung hướng nghiệp; Có hiểu biết về một nghề phổ thông.

- THPT: Tích cực tham gia và vận động mọi người tham gia các công việc phục vụ cộng đồng.

Năng lực chung được thể hiện trong năng lực tự chủ và tự học với thành tố định hướng nghề nghiệp.

- Tiểu học: Biết tên, hoạt động chính và vai trò của một số nghề nghiệp; Liên hệ được những hiểu biết đó với nghề nghiệp của người thân trong gia đình; Có ý thức tổng kết và trình bày được những điều đã học.

- THCS: Hiểu được vai trò của các hoạt động kinh tế trong đời sống xã hội; Nắm được một số thông tin chính về các ngành nghề ở địa phương, ngành nghề thuộc các lĩnh vực sản xuất chủ yếu; Lựa chọn được hướng phát triển phù hợp sau phổ thông cơ sở; Tự đặt được mục tiêu học tập để nỗ lực phấn đấu thực hiện.

- THPT: Nắm được những thông tin chính về thị trường lao động, về yêu cầu và triển vọng của các ngành nghề; Xác định được hướng phát triển phù hợp sau phổ thông phổ thông; Lập được kế hoạch, lựa chọn học các môn học phù hợp với định hướng nghề nghiệp của bản thân; Xác định được nhiệm vụ học tập dựa trên kết quả đã đạt được; Biết đặt mục tiêu học tập chi tiết, cụ thể, khắc phục những hạn chế.

GDHN trong CT GDĐP còn được thể hiện trong năng lực đặc thù ở các cấp học, thể hiện ở chỗ vận dụng các kiến thức, kĩ năng đã học, cụ thể:

- Tiểu học: Xác định được vị trí của một số làng nghề, khu kinh tế trên bản đồ Nghệ An; Bước đầu nêu được cách giải quyết và tham gia giải quyết được các vấn đề đơn giản, phù hợp với lứa tuổi.

- THCS: Vận dụng được kiến thức để phân tích và đánh giá tác động của một sự kiện, nhân vật, vấn đề lịch sử, văn hóa của Nghệ An đối với cuộc sống hiện tại; Biết tìm kiếm các thông tin từ các nguồn tin cậy để cập nhật tri thức, số liệu, phát triển KT-XH, lao động, việc làm... của Nghệ An; Lựa chọn, đề xuất được cách giải quyết và tham gia giải quyết được các vấn đề kinh tế - xã hội thường gặp phù hợp với lứa tuổi của cá nhân, gia đình, cộng đồng; Đề xuất được phương án tổ chức, chủ động hoàn thành nhiệm vụ được giao.

- THPT: Vận dụng được kiến thức về văn hóa, lịch sử truyền thống để lí giải những vấn đề của thực tiễn cuộc sống tại địa phương; Tìm kiếm được thông tin từ các nguồn tin cậy để cập nhật số liệu, tri thức về hướng phát triển của tỉnh; Tổng hợp và phân tích được các thông tin liên quan đến nghề định lựa chọn; Rèn luyện được những phẩm chất, năng lực cơ bản đáp ứng yêu cầu của nghề định lựa chọn và với nhiều nghề khác nhau; Ra được quyết định lựa chọn nghề, hướng học tập nghề nghiệp; Lập được kế hoạch học tập và phát triển nghề nghiệp.

GDHN được thực hiện trong nội dung khái quát, thể hiện trong mạch kiến thức Địa lí, Kinh tế, Hướng nghiệp ở các cấp học, lớp học.

Đối với cấp Tiểu học:

- Lớp 1: Cảnh đẹp quê hương em; Ngành nghề ở quê hương em; Kể tên được một số nghề truyền thống ở Nghệ An; Giới thiệu được một số ngành, nghề ở thôn, làng/khu phố nơi sinh sống; Thể hiện được sự tôn trọng đối với công việc, nghề nghiệp đem lại lợi ích cho cộng đồng.

- Lớp 2: Danh lam thắng cảnh quê hương em; Kể được tên một số ngành nghề tiêu biểu; Một số sản phẩm chính của các ngành nghề đó; Sưu tầm và giới thiệu được 01 ngành nghề em thích hoặc em biết; Thể hiện được sự tôn trọng đối với các ngành nghề của quê hương.

- Lớp 3: Thiên nhiên quê hương em; Kể được tên một số sản phẩm truyền thống hiện nay của Nghệ An; Sưu tầm được tư liệu, tranh ảnh, giới thiệu được một cách đơn giản về một vài hoạt động sản xuất hoặc tiêu thụ của một trong những sản phẩm trên; Trình bày được ý nghĩa, vai trò của một số sản phẩm đối với địa phương; Lập được kế hoạch và thực hiện dự án tuyên truyền, quảng bá một sản phẩm của Nghệ An.

- Lớp 4: Các dân tộc ở Nghệ An; Các làng nghề truyền thống ở Nghệ An; Xác định được vị trí của một số làng nghề tiêu biểu ở địa phương; Sưu tầm tư liệu, tranh ảnh, giới thiệu được một cách đơn giản về một vài hoạt động sản xuất của một làng nghề gần nơi em ở hoặc em thích; Trình bày được ý nghĩa, vai trò của làng nghề truyền thống đối với địa phương; Có ý thức bảo tồn, phát huy làng nghề truyền thống; Giới thiệu được một số việc làm để bảo vệ môi trường ở các làng nghề.

- Lớp 5: Con người quê hương em; Kể tên một số hoạt động kinh tế chính ở Nghệ An; Nêu và mô tả được một số hoạt động kinh tế thông qua hình ảnh, tranh vẽ, ...; Nêu được một nghề cụ thể mà em muốn trải nghiệm và các công cụ phù hợp với nghề đó; Lập được kế hoạch và thực thực hành trải nghiệm một nghề ở địa phương.

Đối với cấp THCS:

- Lớp 6: Thiên nhiên tỉnh Nghệ An; Sự phân hoá tự nhiên, khám phá nghề nghiệp tại địa phương; Khám phá được cơ hội việc làm trong các nhóm ngành nghề đặc trưng; Nêu được một số yêu cầu cần thiết đáp ứng thị trường lao động nghề nghiệp ở Nghệ An; Thể hiện được sự quan tâm, hứng thú đối với các ngành nghề; Hình thành được một số kĩ năng qua trải nghiệm nghề tại thực địa.

- Lớp 7: Tài nguyên thiên nhiên ở Nghệ An; Sở thích nghề nghiệp của cá nhân; Nêu được một số nghề nghiệp trong tương lai phù hợp với năng lực của bản thân và với nhu cầu nghề nghiệp ở Nghệ An; Tìm hiểu được khả năng của bản thân để lựa chọn và chuẩn bị nghề nghiệp trong tương lai; Đánh giá được khả năng, cá tính, sở thích nghề nghiệp của bản thân.

- Lớp 8: Gia tăng dân số và cơ cấu dân số Nghệ An;

Đô thị hoá ở Nghệ An; Đề ra được mục tiêu nghề nghiệp cho bản thân; Trình bày ưu thế nghề nghiệp của bản thân và phân tích được ảnh hưởng ưu thế của bản thân đến lựa chọn nghề nghiệp; Nêu được lí do lựa chọn mục tiêu nghề nghiệp cho tương lai.

- Lớp 9: Kinh tế tỉnh Nghệ An; Làng nghề truyền thống ở Nghệ An; Sử dụng kinh nghiệm trong cuộc sống thực tế để xác định khả năng theo các nhóm năng lực hướng nghiệp; Nêu được các quyết định nghề nghiệp của bản thân; Xác định được một số lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với năng lực cá nhân; Giải thích được lí do cần có phương án dự phòng khi lựa chọn nghề nghiệp.

Đối với cấp THPT:

- Lớp 10: Khai thác và sử dụng hợp lí tài nguyên thiên nhiên, thiên tai và biến đổi khí hậu ở Nghệ An; Kế hoạch nghề nghiệp của cá nhân. Chỉ ra được ít nhất một con đường học tập đối với mỗi phương án nghề nghiệp tương lai; Lập được kế hoạch chuẩn bị cho nghề nghiệp tương lai dựa trên các mốc học tập trong hệ thống GD ở Việt Nam; Xác định được các bước tiếp theo ngay sau khi kết thúc CT hướng nghiệp để chuẩn bị cho kế hoạch nghề nghiệp.

- Lớp 11: Lao động và việc làm ở Nghệ An; Đô thị hoá và chất lượng cuộc sống người dân địa phương; Dự án phát triển nghề ở Nghệ An. Phân tích được một số đặc điểm về nguồn lao động của tỉnh (quy mô, cơ cấu, trình độ chuyên môn,...); Trình bày được thực trạng lao động và việc làm ở địa phương, đề xuất được một số giải pháp giải quyết việc làm cho người lao động; Nêu được thị trường lao động, yêu cầu của nhà tuyển dụng về phẩm chất và năng lực của người lao động và khả năng đáp ứng của lao động; Lập được kế hoạch chuẩn bị cho nghề nghiệp tương lai dựa trên các yêu cầu về phẩm chất, năng lực của người lao động và sở thích, năng lực của cá nhân. Vận dụng được kiến thức, kĩ năng trong các môn học ở THPT để thực hiện một chủ đề STEM định hướng nghề tại Nghệ An; Lập được kế hoạch dự án phát triển nghề ở Nghệ An.

- Lớp 12: Các ngành kinh tế mũi nhọn, xu thế hội nhập và phát triển kinh tế ở Nghệ An; Con đường khởi nghiệp trên quê hương. Trình bày được thực trạng hội nhập kinh tế của Nghệ An (Thu hút đầu tư, xuất nhập khẩu, phát triển các khu kinh tế cửa khẩu, khu kinh tế ven biển,...); Phân tích được cơ hội và thách thức trong quá trình hội nhập và phát triển kinh tế của tỉnh; Trình bày được một số định hướng phát triển kinh tế của tỉnh trong giai đoạn tới; Lựa chọn được ngành nghề phù hợp với năng lực, sở thích của bản thân và nhu cầu của địa phương; Lập được dự án và tổ chức thực hiện 01 nghề nghiệp, viết được báo cáo ngắn về một nghề nghiệp ở địa phương. Nêu được ý tưởng khởi nghiệp của bản thân, lập được kế hoạch khởi nghiệp tại Nghệ An (đáp ứng theo nguyên tắc 4S: service - dịch vụ, system - hệ thống, strategy - chiến

lược, spine - can đảm) và chiến lược marketing (theo công thức 4P: produce - sản phẩm, place - địa điểm, price - giá, promotion - quảng bá).

2.3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục hướng nghiệp khi thực hiện chương trình giáo dục địa phương

2.3.1. Làm tốt truyền thông để nâng cao nhận thức về giáo dục hướng nghiệp trong chương trình giáo dục địa phương

Xây dựng kế hoạch truyền thông về GDHN của nhà trường phù hợp với mục tiêu của CT GDPT năm 2018 và CT GDĐP, sát đúng với địa bàn của tỉnh và của cụm huyện, khu công nghiệp..., đa dạng hóa nội dung, hình thức, cách thức triển khai khi thực hiện. Đẩy mạnh tuyên truyền về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của GDHN trong việc thực hiện CT GDĐP, gắn mục tiêu GDHN với việc nâng cao chất lượng GD toàn diện và sự phát triển KT-XH tại địa phương.

2.3.2. Nâng cao hiệu quả hoạt động tư vấn, định hướng nghề nghiệp tại địa phương

Xây dựng kế hoạch GDHN tại địa phương phù hợp với giai đoạn GD cơ bản và giai đoạn GD định hướng nghề nghiệp. Xây dựng được đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên làm công tác GDHN năng động, sáng tạo, tâm huyết, nhiệt tình, trách nhiệm và thích ứng với sự thay đổi. Tập trung tư vấn HN, định hướng nghề nghiệp đối với thanh niên từ 14-18 tuổi trong và ngoài trường học; Nâng cao chất lượng đào tạo nghề từ 3 tháng đến trình độ trung cấp cho HS tốt nghiệp THCS, THPT; Khuyến khích đào tạo CT cao đẳng cho HS tốt nghiệp THCS theo quy định của Luật GD Nghề nghiệp; Xác định nguyên tắc đào tạo theo nhu cầu, theo địa chỉ; Công bố tỉ lệ HS học xong có việc làm. Địa phương và các đơn vị đào tạo nghề công bố danh sách doanh nghiệp, đơn vị là đối tác chiến lược ổn định lâu dài trong việc tiếp nhận nguồn nhân lực qua đào tạo. Tổ chức phù hợp, linh hoạt, đa dạng, phong phú các hình thức tư vấn hướng nghiệp; Cập nhật nhanh chóng và cung cấp thường xuyên, kịp thời thông tin về các cơ sở GD nghề nghiệp, chính sách đối với người học, chính sách ưu đãi, cơ hội khởi nghiệp, tìm kiếm việc làm, xu hướng thị trường lao động và nhu cầu sử dụng của thị trường lao động gắn với địa phương và cả nước.

2.3.3. Thực hiện linh hoạt trong việc tổ chức các hoạt động giáo dục hướng nghiệp tại các nhà trường

Căn cứ vào nội dung GDHN ở các cấp học, môn học và các hoạt động GD trong CT phổ thông năm 2018, các cấp quản lý GD chỉ đạo các nhà trường tiến hành xây dựng kế hoạch GDHN linh hoạt, sáng tạo. Cụ thể hóa mục tiêu, nội dung, hình thức của GDHN trong CT GDPT năm 2018 trong CT GDĐP, tập trung vào sự liên hệ các môn học, hoạt động GD để thực hiện các mạch kiến thức phù hợp với đặc điểm vùng miền và nội dung GD.

2.3.4. Cụ thể hóa nội dung giáo dục hướng nghiệp trong thực hiện các chính sách phát triển kinh tế - xã hội của địa phương

Trên cơ sở nội dung, CT, cách thức triển khai của hoạt động GDHN tại địa phương cần bổ sung hoàn thiện các chính sách về GDHN với việc thực hiện các CT mục tiêu, đề án phát triển KT-XH địa phương. Xây dựng cơ chế chính sách huy động sự tham gia của các tổ chức, doanh nghiệp vào công tác GDHN; Mở rộng những hình thức liên kết giữa các doanh nghiệp với cơ sở đào tạo để tiến hành đào tạo theo hợp đồng “trộn gói”; Các doanh nghiệp có thể đăng kí đỡ đầu hoặc phối hợp với các cơ sở GD nghề nghiệp trong việc tư vấn HN, đào tạo nhân lực và tiếp nhận HS sau tốt nghiệp. Rà soát, bổ sung để xây dựng cơ chế, chính sách đối với GDHN có tính mở, năng động, hấp dẫn tạo cơ hội và điều kiện thuận lợi cho người học, người dạy và người sử dụng lao động. Chính sách đó được thể hiện qua mức giảm học phí hay học phí thấp, hỗ trợ chi phí sinh hoạt; Hỗ trợ điều kiện tạo và tìm việc làm; Chính sách thuế, chính sách lương, phụ cấp, vay vốn... Tất cả các cơ chế, chính sách phải hướng tới người học, người dạy và người sử dụng lao động, làm cho họ có động lực, tự nguyện, tích cực tham gia vào quá trình GDHN.

2.3.5. Tăng cường đầu tư các nguồn lực

Tăng cường đầu tư nguồn lực cho các cơ sở GD nghề nghiệp, các trung tâm GD nghề nghiệp - GD thường xuyên theo hướng nâng cao năng lực đào tạo phù hợp với đặc điểm KT-XH địa phương, tạo điều kiện thuận lợi nhất cho HS sau tốt nghiệp THCS, THPT theo học. Khuyến khích, tạo điều kiện và hỗ trợ tối đa để các cơ sở GD nghề nghiệp việc tham gia xây dựng CT, tài liệu GDHN và cử giáo viên phối hợp thực hiện GDHN trong trường tiểu học, THCS, THPT. Tích cực tổ chức nhiều hoạt động giao lưu giữa các cơ sở GDNN với HS các trường THCS, THPT để giới thiệu, quảng bá về GD nghề nghiệp, giúp các em HS hiểu rõ về khả năng bản thân, điều kiện gia đình và biết cụ thể hơn về các nghề nghiệp trong việc lựa chọn hướng đi sau khi tốt nghiệp, có nhận thức đúng và đăng kí tham gia GD nghề nghiệp.

2.3.6. Đa dạng hóa các loại hình trải nghiệm để thúc đẩy giáo dục hướng nghiệp học sinh

Thúc đẩy GDHN HS phổ thông qua các hoạt động trải nghiệm gắn với các công việc tại gia đình, cộng đồng phù hợp với lứa tuổi, cấp học, nội dung GD. Gia đình cần khuyến khích để con em mình thể hiện được hết các năng khiếu trong quá trình sinh hoạt tại nhà. Tạo cơ chế thông tin hai chiều để nhà trường và gia đình nắm rõ từng HS, từ đó có những định hướng thống nhất cho quá trình lựa chọn tương lai của các em. Gắn các nội dung GDHN với các ngành nghề phù hợp với nhu cầu phát triển của xã hội và địa phương; Phối hợp với các cơ sở GD nghề nghiệp tổ

chức trong việc thực hiện CT nhà trường, các hoạt động trải nghiệm, hoạt động khởi nghiệp; Tiếp tục xây dựng cơ chế phối hợp giữa các cơ sở GD nghề nghiệp với các nhà tuyển dụng, các doanh nghiệp nhằm nâng cao chất lượng dạy nghề, gắn dạy nghề với thị trường lao động và việc làm. Tăng cường huy động sự tham gia của các cơ sở GD nghề nghiệp, doanh nghiệp trong xây dựng đánh giá kết quả GDHN đáp ứng yêu cầu thị trường lao động.

3. Kết luận

Làm tốt GDHN cho HS phổ thông sẽ giúp các em chọn đúng con đường đi, lựa chọn được ngành nghề phù hợp với năng lực, sở thích, hoàn cảnh gia đình và nhu cầu nhân lực của xã hội, góp phần nâng cao nguồn nhân lực quốc gia, thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội, nâng cao khả

năng hội nhập quốc tế. Đổi mới GDPT là yêu cầu cấp bách và đã được các cấp, các ngành tích cực triển khai thực hiện. GDHN HS được quan tâm cụ thể từ mục tiêu, cấu trúc, nội dung của từng cấp học, môn học trong CT GDPT năm 2018 cũng như trong quan điểm xây dựng CT GDĐP. Để thực hiện tốt GDHN trong CT GDĐP cần lựa chọn những nội dung, chủ đề thiết thực đối với việc hình thành, phát triển hình thành phẩm chất, năng lực cần thiết cho HS đáp ứng các ngành nghề lao động cũng như thể mạnh của địa phương thông qua phương pháp tổ chức các hoạt động học tập, hoạt động trải nghiệm, dự án học tập tích cực gắn với tình hình phát triển KT-XH, chính trị, lao động - sản xuất, văn hoá của địa phương trong bối cảnh hội nhập toàn diện về KT-XH của tỉnh trong phạm vi đất nước và quốc tế.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018*, Hà Nội.
- [2] Đỗ Thị Bích Loan - Lương Việt Thái, (04/2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông mới và vấn đề phân luồng học sinh*, Tạp chí Khoa học Giáo dục.
- [3] Sở Giáo dục và Đào tạo Nghệ An, (2019), *Dự thảo Chương trình Giáo dục địa phương*, Nghệ An.
- [4] Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, (2013), *Đề tài Nghiên cứu khoa học cấp Bộ: Giải pháp phân luồng và liên thông trong hệ thống giáo dục quốc dân Việt Nam*, Mã số: B2010-37-89CT, Chủ nhiệm Đỗ Thị Bích Loan.
- [5] Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, (2018), *Giải pháp phân luồng học sinh sau Trung học cơ sở*, mã số: KHGD/16-20.ĐT.002, Chủ nhiệm Đỗ Thị Bích Loan, Ki yếu Hội thảo.
- [6] Đặng Văn Hải, (01/2019), *Tình hình thực hiện phân luồng học sinh trung học trên địa bàn tỉnh Nghệ An sau 5 năm thực hiện Nghị quyết 29-NQ/TU về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*, Tạp chí Khoa học Giáo dục.
- [7] Đặng Văn Hải, (2018), *Improving the effectiveness of career education and career guidance activities for high school students in Nghe An province*, Vietnam Journal of Education, Vol. 3.
- [8] Quốc hội, (2019), *Luật Giáo dục* (Luật số 43/2019/QH14), Hà Nội.
- [9] Đỗ Thị Bích Loan, (October 2015), *Career Guidance in Secondary schools - A literature Review and Strategic Solutions for Vietnamese Rural Areas*, American international Journal of Social science, Vol. 4, No 5.
- [10] Nguyễn Đức Trí, (9/2006), *Giáo dục hướng nghiệp trong trường phổ thông: vấn đề và định hướng giải pháp*, Tạp chí Giáo dục, số 146.

VOCATIONAL EDUCATION FOR HIGH SCHOOL STUDENTS UNDER THE EDUCATION PROGRAM IN NGHE AN PROVINCE

Dang Van Hai

Nghe An Education Union
No.67, Nguyen Thi Minh Khai, Vinh city,
Nghe An, Vietnam
Email: haidv@nghean.edu.vn

ABSTRACT: Vocational education for high school students have attracted great attention of schools, parents and the whole society. Developing good vocational education for high school students will help them choose the right path, find a career that fits their capacity, interests, family situation and the human resource needs of the society, contributing to the development of national human resources, and the enhancement of international integration. Vocational education is specifically concerned with the objectives, structure and content of each level and subject in the 2018 general education program as well as in the local education programs. In order to implement vocational education in the local education program, it is necessary to select contents and topics which are practical for developing necessary qualities and competences for students to meet the occupational requirements, as well as the local strengths through experiential learning activities and active learning projects in correlation with the situation of economic, political, social, labor-production and cultural development of the locality in the context of the province's integration into the country and the world economy.

KEYWORDS: Vocational education; high school students; education program; local.